

**การพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ
อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์**
**Activity Development for Enhancing the Quality of Life of the Ban Hua Na
Kham Community, Yang Talat District, Kalasin Province.**

อ้อต โนนกระยอม (Aot Nongrayom)¹

พรพิทักษ์ เหมบาสัตย์ (Ponpitak Hembasat)²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Lecturer in the Innovation for Local Development Program Faculty of Bachelor of Arts

Kalasin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Assistant Professor in the Innovation for Local Development Program Faculty of Bachelor of Arts

Kalasin University

E-mail: chokphochai@hotmail.com¹, hembasat_5605@hotmail.com²

Received: 7 July 2025

Revised: 19 April 2026

Accepted: 6 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ 2) พัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ และ 3) ประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประชาชนทั่วไปและบุคคลของหน่วยงานในพื้นที่ที่เข้าร่วมวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ส่วนเชิงปริมาณผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่เพียงพอและมีภาระหนี้สิน ด้านสังคม มีความเหลื่อมล้ำทางโอกาส และด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหามลภาวะทางอากาศจากการเผาในที่โล่ง สำหรับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า ชุมชนต้องการพัฒนาอาชีพใหม่และฝึกทักษะการขายออนไลน์เพื่อเพิ่มรายได้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และต้องการระบบการจัดการขยะที่ถูกต้องเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ ประกอบด้วย การสร้างมูลค่าเพิ่ม (กิจกรรมปลาสามเงินล้าน), การขยายช่องทางการตลาดดิจิทัล (การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์), การสร้างความยั่งยืนผ่านการสื่อสารรักโลก (กิจกรรมมัคคุเทศก์รักษ์โลก)

3. ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยนาคำมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยนาคำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่โดดเด่นที่สุดคือความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการสามารถนำสิ่งที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรม, คุณภาพชีวิต, ภาพลักษณ์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the conditions, problems, and needs for improving the quality of life of the Ban Hua Na Kham community; 2) to develop activities for enhancing the quality of life of the Ban Hua Na Kham community; and 3) to evaluate public satisfaction with the implementation of these quality of life development activities. The study employed a mixed-methods research design, integrating both qualitative and quantitative approaches. For the qualitative phase, the key informants consisted of 18 individuals, including the public and personnel from local agencies involved in the research. The data collection instruments were in-depth interviews and focus group discussions, with data analyzed through content analysis. In the quantitative phase, the participants comprised 30 residents who attended the activities. The data collection tool was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations.

The results of the research revealed that:

1. The quality-of-life problems in the Ban Hua Na Kham community consisted of economic issues, specifically insufficient income and debt burdens; social issues regarding inequality of opportunity; and environmental issues, namely air pollution from open burning. Regarding the needs for quality-of-life improvement, the community requires the development of new careers and online sales skills to increase

income, the promotion of lifelong learning, and a proper waste management system to reduce environmental impacts.

2. The development of quality-of-life promotion activities for the Ban Hua Na Kham community consists of: value addition ('Pla Som Ngen Lan' or Million-Baht Pickled Fish activity), digital marketing expansion (online sales training), and sustainability through eco-communication (Eco-guide activity).

3. The residents of the Hua Na Kham community expressed the highest level of overall satisfaction with the implementation of these quality-of-life development activities. The most prominent aspects were the knowledge and skills gained from participating in the activities and the ability to apply what they had learned to their daily lives.

Keywords: Activity Development; Quality of life; Kalasin

บทนำ

ปัจจุบันทิศทางการพัฒนาประเทศไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, หน้า 2-5) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, หน้า 8-54) ได้มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งจากฐานราก โดยกำหนดเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ต้องยึดถือหลักการ "คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา" เพื่อปรับ วิธีคิดและเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่มี ความสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญในการ พัฒนาประชาชนอย่างต่อเนื่อง (พงศรัตน์ ภิรมย์รัตน์ และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการ เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การขับเคลื่อนชุมชนให้ก้าวทันความ เปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องอาศัย "ผู้นำชุมชน" และภาคีเครือข่ายที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันกิจกรรมที่ ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่

การยกระดับคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึง ความผาสุกทางจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เปิด โอกาสให้ประชาชนร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการพัฒนาตามวัฒนธรรมและบริบทของท้องถิ่น ที่สามารถนำมาต่อยอดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์และทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว การทำการตลาด และการบริหารจัดการสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อให้การ

ท่องเที่ยวไทยมีเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งนำไปสู่การเป็นชุมชนที่มี Soft power เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (กรชนก สนิทวงศ์, 2565) หากชุมชนสามารถผนวกทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับกระบวนการสร้างอาชีพ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ ซึ่งอยู่ในการบริหารงานของเทศบาลตำบลห้วยน้ำคำ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนมีประชากร มากกว่า 12,782 คน (ปริญญญา ภูจำปา, 2565) เป็นชุมชนที่มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น มีวัดสว่างห้วยน้ำคำและ “อุโบสถลิมอีสานไม้พันชาติ” เป็นศูนย์รวมจิตใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มทอผ้า และกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่จากการสำรวจสภาพปัญหาในปัจจุบันกลับพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตและมีภาระหนี้สินสะสม นอกจากนี้ยังมีประเด็นมลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการเผาในพื้นที่การเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาก แต่กิจกรรมเหล่านั้นยังขาดการยกระดับหรือต่อยอดให้เป็นกิจกรรมเชิงรุกที่สามารถแก้ปัญหาปากท้องและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษา "การพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์" เพื่อปิดช่องว่างระหว่างต้นทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่กับปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การศึกษานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านอาชีพใหม่และการจัดการสิ่งแวดล้อมของคนในบ้านห้วยน้ำคำเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบแผนการพัฒนากิจกรรมที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วิถีชุมชนและการยกระดับมาตรฐานการครองชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)

การศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมโดยใช้แนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

จากการทบทวนทัศนะขององค์การระดับสากลและนักวิชาการ (UNESCO, 1981; WHO, 1995; Beadle-Brown et al., 2008) สามารถสังเคราะห์ได้ว่าคุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดพหุมิติ (Multidimensional Concept) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้านหลัก ได้แก่ **ด้านเศรษฐกิจ** เน้นความมั่นคงของรายได้ การมีงานทำ และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง **ด้านสังคม** ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคม และการได้รับสิทธิเสรีภาพ และ **ด้านสิ่งแวดล้อม** สภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพที่ปลอดภัยและปราศจากมลภาวะ ความแตกต่างที่สำคัญคือ งานวิจัยในอดีตมักเน้นการวัดคุณภาพชีวิตเชิงปริมาณตามตัวชี้วัดมาตรฐาน (Beadle-Brown et al., 2008) แต่การศึกษานี้จะมุ่งเน้นการรับรู้เชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) ของคนในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ ว่ากิจกรรมใดที่จะสามารถเติมเต็มช่องว่างของคุณภาพชีวิตในบริบทพื้นที่ได้จริง

แนวคิดด้านการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่มุ่ง “นำเสนอกิจกรรม” การพัฒนาจึงต้องยึดโยงกับทฤษฎีการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญคือ การร่วมรับรู้ปัญหา การร่วมวางแผน/ตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ และการร่วมรับผลประโยชน์ (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552, หน้า 119) การพัฒนากิจกรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำจึงไม่ใช่เพียงการจัดโครงการจากภายนอก แต่เป็นการสังเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมเดิมให้กลายเป็นกิจกรรมเชิงรุกตามความต้องการของคนในพื้นที่

ทฤษฎีความพึงพอใจ ในงานวิจัยนี้วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่มีการประเมินผลสำเร็จของกิจกรรมการพัฒนา นั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดความพึงพอใจซึ่งเป็นความรู้สึทางบวกของบุคคลต่อสิ่งที่ได้รับเทียบกับความคาดหวัง โดยเน้นการประเมินใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านกระบวนการ (ความเหมาะสมของกิจกรรมและการมีส่วนร่วม) มิติด้านผลลัพธ์ (ความรู้และทักษะที่ได้รับ) และมิติด้านการนำไปใช้ (ความสามารถในการนำไปสร้างรายได้หรือแก้ปัญหาจริง) เพื่อพิสูจน์ว่ากิจกรรมที่นำเสนอตอบสนองโจทย์คุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

จากการสังเคราะห์งานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้ง 9 รายการ ได้แก่ กรชนก สนิทวงศ์ (2565), ชัยมงคล ศิริวารินทร์ และคณะ (2563), ปฎิญา ภูจำปา (2565), ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์ (2559), ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2552), พงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์, ธาเดช เกิดวิชัย และคณะ (2563), พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ ดิเยี่ยม) (2567), พุทธศักดิ์ คำจอร์ และวัชร เชิงกุล (2568),

และ ภาวิณี มาตแมน และคณะ (2567) สามารถสรุปประเด็นความเชื่อมโยงเชิงระบบเพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้เป็น 4 มิติสำคัญ ดังนี้

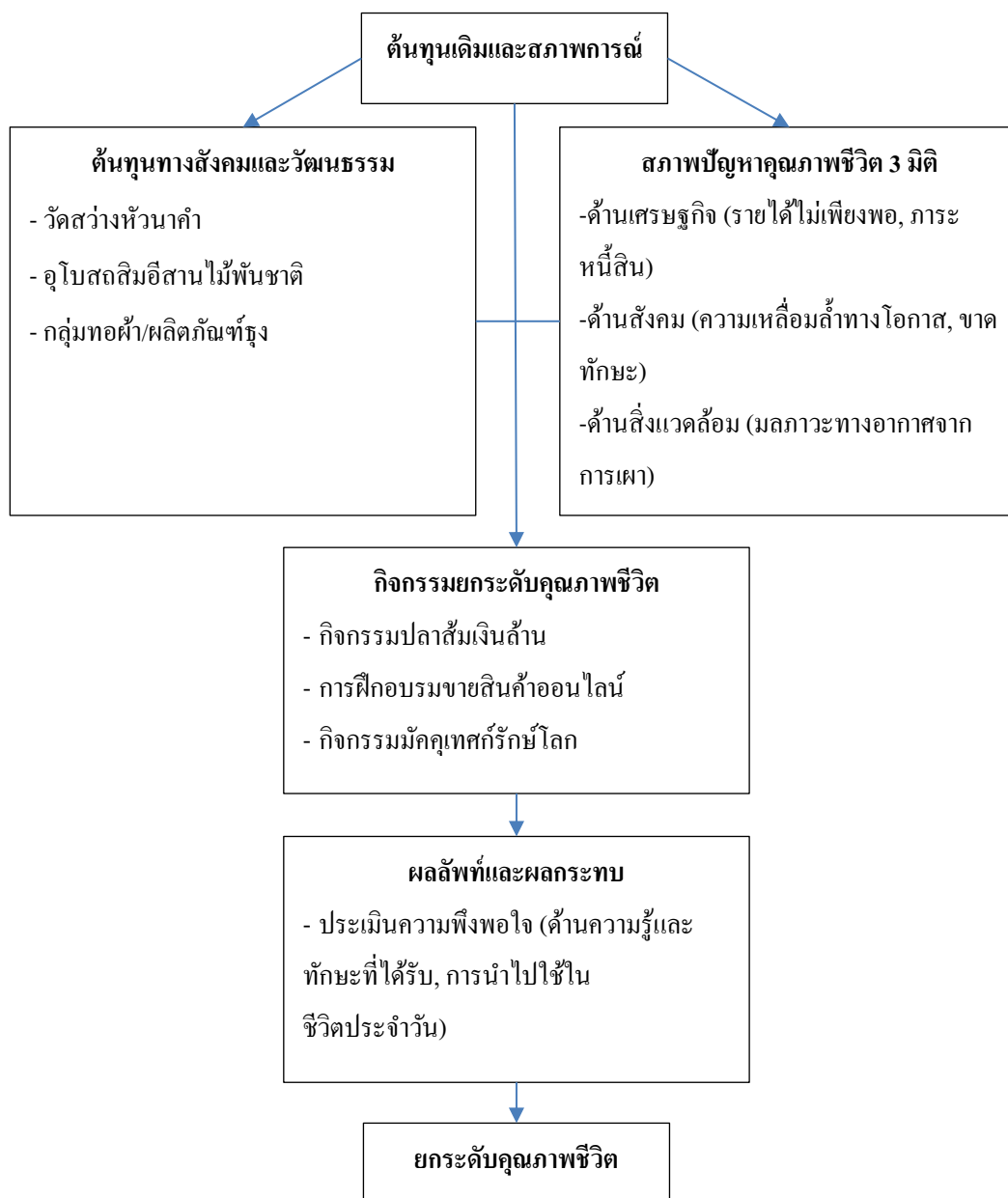
มิติที่ 1 นิยามคุณภาพชีวิตพหุมิติและการมีส่วนร่วม โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ระบุว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมองมากกว่ามิติกายภาพ โดยครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยที่กำหนดคุณภาพชีวิต ปฏิญญา ภูจำปา (2565) พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตประกอบด้วย ความมั่นคงทางรายได้ และการเข้าถึงภาครัฐ ขณะที่ ปรางทิพย์ (2559) เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับชีวิต นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาโดยมีความสำเร็จของการพัฒนาที่ต้องยึด “คนเป็นศูนย์กลาง” ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน (ร่วมรับรู้, ร่วมวางแผน, ร่วมดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์) เพื่อให้ได้กิจกรรมที่ตรงกับความต้องการจริง

มิติที่ 2 การเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ งานวิจัยในกลุ่มนี้เน้นการนำ “ต้นทุนเดิม” มาเพิ่มมูลค่าเพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจน โดยมีกลยุทธ์ Soft Power ของพระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (2567) และ กรชนก (2565) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นสินค้าพรีเมียม หรือ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ คือหัวใจของการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น นอกจากนี้การจัดการทุน โดยมี ชัยมงคล ศิริวารินทร์ และคณะ (2563) วิเคราะห์ว่าปัญหาหลักไม่ใช่การขาดผลิตภัณฑ์ แต่คือการขาดศักยภาพในการจัดการทุนวัฒนธรรมเพื่อนำออกสู่ตลาดเชิงรุก

มิติที่ 3 การก้าวข้ามขีดจำกัดด้วยทักษะดิจิทัล โดยเมื่อชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพแล้ว ความท้าทายลำดับถัดไป คือ ช่องทางการกระจายสินค้า นั่นคือ พาณิชย์ดิจิทัล ภาวิณี มาตแมน และคณะ (2567) พบว่าการสร้างช่องทางจำหน่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการติดต่อลูกค้าทักษะดิจิทัลให้ชาวบ้าน ช่วยลดการพึ่งพานักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้การปรับตัวที่เป็นการเปลี่ยนจากเกษตรกรรมดั้งเดิมสู่การตลาดออนไลน์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในยุคปัจจุบัน

มิติที่ 4 ความยั่งยืนผ่านการสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึก โดยงานกลุ่มนี้เน้นการจัดการการท่องเที่ยว พุทธศักดิ์ กำจร และวัชร เชิญกุล (2568) เสนอแนวทางพัฒนาทักษะชุมชนและการปลูกจิตสำนึกเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “มัลติเทสก์โลก” ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างความภาคภูมิใจและลดมลภาวะสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการเกษตรเพื่อพัฒนาคนและเศรษฐกิจชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

ดังนั้น งานวิจัยเหล่านี้ยืนยันว่า กิจกรรม “3 ประสาน” (กิจกรรมปลาสามเงินล้าน การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์ และมัลติเทสก์โลก) ที่กำลังดำเนินการ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทฤษฎีสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการบูรณาการ Soft Power และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนและผู้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย: การพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหัวนาคำ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยแยกกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวนทั้งสิ้น 18 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาในพื้นที่ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และอาศัยหรือปฏิบัติงานในพื้นที่บ้านห้วยน้ำคำต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วยผู้แทนจาก 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาคประชาชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มทอผ้า, ประธานกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน, ตัวแทนเยาวชน, ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้าน 2) ภาคส่วนราชการ/ท้องถิ่น จำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี, ปลัดเทศบาล, นักพัฒนาชุมชน, เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว, เจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม, เจ้าหน้าที่ส่งเสริมอาชีพ และ 3) ภาคผู้นำชุมชนและสาธารณสุข จำนวน 7 คน ประกอบด้วย กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อสม. (2 คน), เจ้าหน้าที่ รพ.สต., กรรมการวัดสว่างห้วยน้ำคำ (2 คน)

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกตามความสะดวก (Convenience Sampling) จากประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดกระบวนการ หรือไม่สะดวกใจในการให้ข้อมูล เนื่องจากการวิจัยนี้เน้นการพัฒนากิจกรรมนำร่อง (Pilot Activity) จำนวน 30 คน จึงถือเป็นขนาดที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบกิจกรรมในระดับชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่มีนัยสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ 2) ประเด็นสนทนากลุ่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการพัฒนาอาชีพ และการระดมสมองเพื่อออกแบบกิจกรรมของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดประเด็นข้อคำถามการสัมภาษณ์ การสอบถาม

2. กำหนดโจทย์หรือคำถามการวิจัย (Research Question) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ทั้งคำถามสำหรับการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

4. ตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ข้อมูลวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์เพียงพอ ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความแตกต่างกันโดยใช้คำถามชุดเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้อาจจัดระบบข้อมูลจัดหมวดหมู่ของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล 2) การตรวจสอบด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และ 3) การทบทวนข้อมูลหรือสรุปข้อมูล

5. ปรับแก้เครื่องมือและนำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เอกสารการประชุม รายงานวิเคราะห์ บทความ วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เชิงคุณภาพ ได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. เชิงปริมาณ ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

1. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 18 คน รายละเอียด พบว่า แม้ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญและมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย แต่ประชาชนยังเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ยังพึ่งพาการทำเกษตรกรรมดั้งเดิมเป็นหลัก ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ส่งผลให้เกิดปัญหาการหนี้สินสะสม แม้จะมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่พบว่ายากลำบากในการบริหารจัดการและการตลาดเชิงรุก ทำให้ไม่สามารถกระจายสินค้าไปยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายได้ ด้านสังคม พบช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาส โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและวัยแรงงานที่ขาดทักษะอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานและ

ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และ **ด้านสิ่งแวดล้อม** ปัญหาที่โดดเด่น คือ มลภาวะทางอากาศที่เกิดจากการเผาในที่โล่งและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุนแรงงานในการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายและคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ จากการระดมความคิดเห็นร่วมกับภาคีเครือข่ายและประชาชน **ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน** ชุมชนได้สะท้อนความต้องการการพัฒนาเชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ดังนี้ **ด้านเศรษฐกิจ** ชุมชนต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์เดิมให้เป็นสินค้าพรีเมียม เช่น กิจกรรมปลาส้มเงินล้าน พร้อมทั้งต้องการรับการฝึกอบรมทักษะการขายสินค้าออนไลน์ เพื่อขยายฐานลูกค้าและสร้างช่องทางรายได้ใหม่ นอกเหนือจากการรอขายให้นักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว **ด้านสังคม** ต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ ผ่านการพัฒนา “มัลติเทสต์ท้องถิ่น” ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของอุโบสถสิมอีสาน ไม้พันชาติและวัดสว่างหัวนาคำได้อย่างมีอาชีพ เพื่อสร้างอัตลักษณ์และ Soft Power ให้กับชุมชน และ **ด้านสิ่งแวดล้อม** ต้องการองค์ความรู้และการสนับสนุนด้านการจัดการขยะที่ถูกวิธี รวมถึงแนวทางการเพิ่มมูลค่าจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อลดปัญหาการเผาในพื้นที่ ผลการศึกษาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า “ช่องว่าง” ของคุณภาพชีวิตในชุมชนบ้านหัวนาคำ ไม่ได้เกิดจากการขาดแคลนทรัพยากร แต่เกิดจากการขาดการต่อยอดต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นกิจกรรมเชิงรุกที่ทันสมัย ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นฐานสำคัญในการนำเสนอกิจกรรมในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ต่อไป

2. การพัฒนากิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหัวนาคำ พบว่า จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการระดมสมอง และการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับประชาชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้เห็นภาพการบูรณาการระหว่างทุนทางวัฒนธรรมและแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำเสนอการพัฒนากิจกรรมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการสร้าง “ระบบบูรณาการเชิงรุก” ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้จริง ซึ่งไม่ใช่การจัดกิจกรรมแยกส่วน ไม่ขาดจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ว่า “มัลติเทสต์” ทำหน้าที่ดึงดูดผู้คนและเล่าเรื่องราวนำไปสู่ความต้องการซื้อ “ปลาส้มเงินล้าน” และมี “การขายออนไลน์” คอยรองรับการซื้อซ้ำหลังจากนักท่องเที่ยวกลับจากพื้นที่ จึงทำให้เป็นโมเดลที่เชื่อมโยงต้นทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับทักษะใหม่เพื่อแก้ปัญหาพหุมิติที่ปิดช่องว่างคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของ UNESCO และ WHO ที่ผู้วิจัยใช้เป็นฐาน โดยองค์ประกอบที่ 1 และ 2 ตอบโจทย์ด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนองค์ประกอบที่ 3 ตอบโจทย์ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยทั้ง 3 องค์ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำงานเกื้อหนุนกันแบบองค์รวม ดังนี้

ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่ม (กิจกรรมปลาส้มเงินล้าน) แนวคิด คือ การนำภูมิปัญญาการถนอมอาหารที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาพัฒนาสู่ผลิตภัณฑ์ระดับพรีเมียม โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหารายได้ไม่เพียงพอและภาระหนี้สิน โดยมุ่งเน้นการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการสร้างแบรนด์ “ปลาส้มเงินล้าน” ให้เป็นสินค้าเด่นของชุมชนบ้านหัวนาคำที่สามารถดึงดูดเม็ดเงินจากคนภายนอกและนักท่องเที่ยวได้

ด้านการขยายช่องทางการตลาดดิจิทัล (การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์) แนวคิด คือ ปิดช่องว่างปัญหาการกระจายสินค้าที่จำกัดอยู่เพียงแค่การขายหน้าร้านหรือรอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับกลุ่มอาชีพทอผ้า ผลิตภัณฑ์สูง และกลุ่มจักสาน ให้สามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มการค้าออนไลน์ได้ด้วยตนเอง ช่วยให้สินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี และขยายฐานลูกค้าไปสู่ระดับประเทศ

ด้านการสร้างความยั่งยืนผ่านการสื่อสารรักษาสีโลก (กิจกรรมมัลติเทสท์รักษาสีโลก) แนวคิด คือ การยกระดับบทบาทของคนในชุมชนจากผู้นำเที่ยวทางวัฒนธรรมสู่การเป็น “มัลติเทสท์รักษาสีโลก” โดยใช้ “อุโบสถลิมอีสานไม้พันชาติ” และวัดสว่างหัวนาคำเป็นจุดศูนย์กลางในการถ่ายทอดเรื่องราว พร้อมทั้งสอดแทรกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงวิถีชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการดำเนินงาน คือ เล่าเรื่องวัฒนธรรมควบคู่สิ่งแวดล้อม โดยมัลติเทสท์จะนำเสนอความงดงามของลิมไม้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชื่อมโยงไปสู่ความสำคัญของอากาศบริสุทธิ์และทัศนียภาพของท้องทุ่งนาที่ปราศจากควันไฟจากการเผาป่าหรือเศษวัสดุทางการเกษตร อีกทั้งมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว โดยมัลติเทสท์จะทำหน้าที่เป็นต้นแบบในการรณรงค์ลดมลภาวะ โดยพานักท่องเที่ยวเดินชมวิถีเกษตรปลอดการเผา และอธิบายถึงการนำฟางข้าวมาใช้ประโยชน์แทนการทำลาย เพื่อสร้างความประทับใจในฐานะชุมชนที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความสามารถในการนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักรู้ด้านการจัดการมลภาวะทางอากาศ ซึ่งจะช่วยให้การท่องเที่ยวกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างคุณภาพภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนที่สะอาดและยั่งยืน

ดังนั้น สารสำคัญของการพัฒนากิจกรรมทั้ง 3 นี้ ไม่ได้ถูกกำหนดจากภายนอก แต่เป็นการ “ทบทวนตนเอง” ของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้กิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสามารถแก้ปัญหาปากท้องควบคู่ไปกับการรักษาทุนวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมที่นำเสนอคือการสร้างสมดุลระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมกับความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน

3. การประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านหัวนาคำ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมนำร่อง พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.58) โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ ประเด็นที่ประชาชนพึงพอใจสูงสุด คือ ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.49) ซึ่งสะท้อนว่ากิจกรรมตอบสนองต่อการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลได้จริง รองลงมาคือ การนำสิ่งที่ได้จากกิจกรรมไปใช้ในวิถีประจำวัน ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.52) แสดงถึงความเป็นรูปธรรมของกิจกรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ในส่วนของบรรยากาศในกิจกรรมที่เป็นกันเองและกระตุ้นการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.68) ซึ่งถือเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ (กิจกรรมปลาสามเงินล้าน, การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์ และกิจกรรมมัคคุเทศก์รักษ์โลก)

ความพึงพอใจต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	อันดับที่
1. ความเหมาะสมของกิจกรรมต่อบริบทของชุมชน	4.58	0.55	มากที่สุด	6
2. ความรู้/ทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	4.74	0.49	มากที่สุด	1
3. ความน่าสนใจของเนื้อหาหรือกิจกรรม	4.67	0.53	มากที่สุด	4
4. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรม	4.68	0.53	มากที่สุด	3
5. ความชัดเจนในการถ่ายทอดข้อมูลจากวิทยากร	4.60	0.55	มากที่สุด	5
6. ความเป็นมิตรและเข้าถึงง่ายของทีมงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	5
7. การนำสิ่งที่ได้จากกิจกรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	4.70	0.52	มากที่สุด	2
8. วิทยากร/ผู้สอนมีความรู้และถ่ายทอดได้ดี	4.45	0.68	มาก	8
9. ความเหมาะสมของสถานที่และเวลาในการจัด กิจกรรม	4.48	0.68	มาก	7
10. บรรยากาศในกิจกรรมเป็นกันเองและกระตุ้น การเรียนรู้	4.43	0.68	มาก	9
รวมเฉลี่ย	4.56	0.58	มากที่สุด	

ทั้งนี้จากการประเมินการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้านพัฒนาการเงิน โดยการจัดเวทีถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนใหญ่แล้วประชาชนมีความพึงพอใจในกิจกรรมที่ร่วมกันออกแบบและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นความย้อนแย้งระหว่างทุนทางวัฒนธรรมกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สะท้อนให้เห็นว่าแม้ชุมชนบ้านห้วยนาจะมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น “อุโบสถลืออีสานไม้พันทชาติ” แต่เป็นเพียง “ทุนทางกายภาพและสังคม” ยังไม่ได้รับการจัดการให้เป็น “ทุนทางเศรษฐกิจ” ที่มีประสิทธิภาพ แต่ในมิติของคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยที่วัดว่า คนเรามีความสุขและพึงพอใจกับชีวิตของตนเองมากแค่ไหน การที่คนเราประเมินภาพรวมชีวิตของตัวเองว่าตรงกับที่คาดหวังไว้มากน้อยแค่ไหน เช่น ความรู้สึกที่ชีวิตมีความมั่นคง มีงานที่พอเพียง และมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกัน ประชาชนยังคงเผชิญปัญหาความมั่นคงทางรายได้และหนี้สินสะสม ประเด็นนี้อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดพหุมิติที่ต้องมีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของ UNESCO (1981) และ WHO (1995) จะเห็นได้ว่าการที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอและประสบปัญหาผลภาวะจากการเฝ้าทางการเกษตร ชี้ให้เห็นว่า “ทุนวัฒนธรรม” ที่มีอยู่ยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยมงคลศิริวรินทร์ และคณะ (2563) ที่พบว่าปัญหาหลักของชุมชนไม่ใช่การขาดผลิตภัณฑ์ แต่คือการขาดศักยภาพในการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด และงานของ กรชนก สนิทวงศ์ (2565) ที่ชี้ว่าการยกระดับคุณภาพชีวิตต้องให้ความสำคัญสร้างสรรค์มาต่อยอดทุนวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่า ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้นที่ให้ชุมชน “ร่วมรับรู้ปัญหา” จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เห็นว่าช่องว่างที่แท้จริง คือ การขาดกิจกรรมเชิงรุกที่จะเปลี่ยนต้นทุนวัฒนธรรมให้เป็นรายได้ที่จับต้องได้

2. การพัฒนาโครงการที่ผู้วิจัยนำเสนอ มีการบูรณาการ Soft Power เข้ากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และดิจิทัลอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างมูลค่าเพิ่ม (กิจกรรมปลาส้มเงินล้าน), การขยายช่องทางการตลาดดิจิทัล (การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์), การสร้างความยั่งยืนผ่านการสื่อสารรักโลก (กิจกรรมมัลคุเทศก์รักโลก) ถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยปิดช่องว่างการวิจัยในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถอภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นการยกระดับภูมิปัญญาสู่สินค้าพรีเมียมด้วย Soft Power โดยมีกิจกรรม “ปลาส้มเงินล้าน” ซึ่งแสดงถึงกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้กับทุนทางวัฒนธรรมอาหารดั้งเดิมสู่มาตรฐานสินค้าพรีเมียม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม) (2567) ที่พบว่านโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนด้วย Soft Power คือการผลักดันอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้ก้าวสู่ระดับสากลหรือระดับพรีเมียม โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 การขยายช่องทางการตลาดดิจิทัล เป็นการเสริมสร้างศักยภาพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะการขายสินค้าออนไลน์ถือเป็นการ “ติดอาวุธทางปัญญา” เพื่อทลายขีดจำกัดด้านการกระจายสินค้าแบบเดิม และเปลี่ยนผ่านวิถีเกษตรกรรมดั้งเดิมสู่การพาณิชย์ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี มัดแมน และคณะ (2567) ที่ระบุว่ากลยุทธ์การตลาดออนไลน์

และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Fanpage เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันและเป็นช่องทางหลักในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ประเด็นที่ 3 การสร้างความยั่งยืนผ่านการสื่อสารรักโลก ผ่านกิจกรรมมัคคุเทศก์รักโลก เป็นการบูรณาการอัตลักษณ์วัฒนธรรมและสุขภาวะสิ่งแวดล้อม โดยกิจกรรมมัคคุเทศก์รักโลกถือเป็นจุดเด่นเชิงนวัตกรรมของงานวิจัยนี้ โดยการใช้ “อุโบสถลิมอิสานไม้พินชาติ” เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน Soft Power ประเด็นที่น่าสนใจคือการเชื่อมโยงสุนทรียภาพทางวัฒนธรรมเข้ากับประเด็นสุขภาวะสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบทางอากาศจากการเผาในพื้นที่ เมื่อประชาชนสวมบทบาทมัคคุเทศก์ที่ต้องนำเสนอวิถีเกษตรปลอดการเผาให้นักท่องเที่ยว ย้อนนำไปสู่ความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งขึ้น ส่งผลให้การท่องเที่ยวกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสุขภาวะอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ พุทธศักดิ์ กัจจกร และวัชร เชียงกูล (2568) ที่เน้นการพัฒนาทักษะชุมชนและการปลูกจิตสำนึกผ่านอัตลักษณ์ท้องถิ่นในการจัดการที่ยั่งยืน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล บัวทอง และปิยนุช พรประสิทธิ์ (2567) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการเกษตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุนมนุษย์และเศรษฐกิจชุมชนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

โดยสรุป การนำเสนอกิจกรรมที่ผู้วิจัยนำเสนอ คือ “กิจกรรมบูรณาการ 3 ประสาน” ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมปลาส้มเงินล้าน การฝึกอบรมขายสินค้าออนไลน์ และมัคคุเทศก์รักโลก ถือเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่ทำงานเกื้อหนุนกัน จึงไม่ใช่เพียงการสำรวจความคิดเห็นในเชิงสถิติ แต่เป็นการพัฒนากิจกรรมที่สร้างจุดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทันสมัย เป็นการพัฒนากิจกรรม “ระบบบูรณาการเชิงรุก 3 ประสาน” สอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

3. ความพึงพอใจต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรม คือ การพิสูจน์ผลสัมฤทธิ์ในมิติการนำไปใช้จริง ผลการประเมินความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อนำมาอภิปรายตามทฤษฎีความพึงพอใจในมิติด้านผลลัพธ์และมิติด้านการนำไปใช้ พบประเด็นที่น่าสนใจคือ คะแนนความพึงพอใจสูงสุดอยู่ในด้านความรู้/ทักษะที่ได้รับ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้สะท้อนว่ากิจกรรมที่นำเสนอสามารถตอบโจทย์ความต้องการพื้นฐานและการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลได้จริง ตามทฤษฎีความพึงพอใจ เมื่อประชาชนรู้สึกว่าคุณภาพเพิ่มขึ้นจะส่งผลต่อความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตเชิงอัตวิสัย ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของภาวิณี มาดแมน และคณะ (2567) ที่พบว่าการพัฒนาทักษะการตลาดออนไลน์ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จริงและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด การที่ชุมชนพึงพอใจต่อมิติด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมากเป็นอันดับสอง จึงเป็นเครื่องยืนยันว่ากิจกรรมที่นำเสนอเน้นก้าวข้ามการเป็นเพียงข้อเสนอสู่การเป็นแนวทางปฏิบัติที่สร้างสมดุลระหว่างวิถีชุมชนและการยกระดับครองชีพอย่างยั่งยืน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาต้องมุ่งเน้นการสร้างเสริมทักษะที่นำไปสู่ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตภาพรวม และการที่ประชาชนพึงพอใจในการ “ร่วมรับผลประโยชน์” จากความรู้ที่นำไปสร้างรายได้เสริมได้จริง จึงเป็น

ตัวบ่งชี้ว่ากิจกรรมที่นำเสนอมีคุณค่าทางวิชาการและสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้ 1) การค้นพบความสำคัญของการเปลี่ยน “ทุนวัฒนธรรม” ให้เป็น “ทุนเศรษฐกิจ” อย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าถ้าพึ่งการมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น อุโบสถสิมอีสานไม้พันชาติ หรือกลุ่มอาชีพดั้งเดิมนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตหากขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือการระบุ “ช่องว่าง” (Gap) ที่แท้จริงว่าไม่ได้เกิดจากการขาดทรัพยากร แต่เกิดจากการขาดกิจกรรมเชิงรุกที่นำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดทุนที่มีอยู่เดิมให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้จริง เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานด้านรายได้และหนี้สินสะสมของครัวเรือน 2) การสร้าง “กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบบูรณาการ 3 ประสาน” ในลักษณะ “ระบบบูรณาการเชิงรุก” ซึ่งไม่ใช่การจัดกิจกรรมแยกส่วน แต่เป็นโมเดลที่บูรณาการระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับทักษะในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล กิจกรรมที่นำเสนอประกอบด้วยยกระดับผลิตภัณฑ์ปลาสามสู่ระดับพรีเมียม (ปลาสามเงินล้าน) การคิดอาวุธทักษะดิจิทัลเพื่อขยายช่องทางการตลาดออนไลน์ และการสร้างเรื่องราวผ่านมัลติมีเดียชุมชน ซึ่งถือเป็นโมเดลการพัฒนาที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วิถีชีวิตกับการเติบโตทางเศรษฐกิจตามแนวทาง Soft Power องค์ความรู้นี้ช่วยก้าวข้ามขีดจำกัดของงานวิจัยในอดีตที่มักเป็นเพียงการสำรวจความคิดเห็น มาสู่การพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง และ 3) ความสำเร็จของกระบวนการ “ทบทวนตนเองและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง” ของคนในชุมชน งานวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการให้ชุมชน “ร่วมรับรู้ปัญหา” และ “ร่วมวางแผนตัดสินใจ” เพื่อออกแบบกิจกรรมจากภายในสู่ภายนอก ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญคือการค้นพบว่าการเสริมสร้างทักษะที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันเป็นปัจจัยหลักที่สร้างความพึงพอใจและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยของประชาชน องค์ความรู้เชิงกระบวนการนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการสร้างความสมดุลระหว่างวิถีชุมชนและการยกระดับมาตรฐานการครองชีพอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เทศบาลตำบลห้วยน้ำคำควรพิจารณาบรรจุ “กิจกรรมบูรณาการ 3 ประสาน” (กิจกรรมปลาสามเงินล้าน, การตลาดดิจิทัล และมัลติมีเดียชุมชน) เข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการใช้

“อุโบสถลิมอีสานไม้พันชาติ” เป็นศูนย์กลางในการสร้างกลยุทธ์การเล่าเรื่อง เพื่อสร้างอัตลักษณ์และมูลค่าเพิ่มให้กับทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างด้านรายได้และภาระหนี้สิน

2. ควรมีการจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจสร้างสรรค์บ้านห้วยน้ำคำ” เพื่อเป็นกลไกกลางในการถ่ายทอดทักษะสมัยใหม่แบบต่อเนื่อง ทั้งการบริหารจัดการมัลติเทคส์และทักษะการพาณิชย์ดิจิทัล เพื่อช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางโอกาสและลดการพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่เพียงอย่างเดียว ช่วยให้อาชีพสามารถเข้าถึงฐานลูกค้าภายนอกได้โดยตรง

3. จากปัญหาผลกระทบทางอากาศจากการเผาในที่โล่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินนโยบายเชิงรุกในการเปลี่ยน “ทุนทรัพยากรที่เหลือนทิ้งทางการเกษตร” ให้เป็น “ทุนทางเศรษฐกิจ” เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปวัสดุเหลือใช้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือของที่ระลึก ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้เสริมตามกิจกรรมมัลติเทคส์รักโลก

4. เนื่องจากผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่าประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดกับการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการติดตามผลสัมฤทธิ์ด้านรายได้ครัวเรือนและพฤติกรรมลดการเผาในระยะยาว (6 - 12 เดือน) เพื่อประเมินความยั่งยืนของกิจกรรมการพัฒนาและนำข้อมูลมาปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมและประเมินผลเบื้องต้น การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเชิงติดตามผล เพื่อประเมินว่ากิจกรรมปลาส้มเงินล้านและการขายออนไลน์สามารถเพิ่มรายได้ครัวเรือนและลดหนี้สินได้จริงตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติหรือไม่

2. งานวิจัยครั้งนี้เน้นหนักไปที่กิจกรรมด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จึงควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการจัดการมลภาวะทางอากาศโดยใช้ต้นทุนทางสังคมของชุมชนบ้านห้วยน้ำคำเป็นฐาน

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและทุนทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำเป็นต้นแบบการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรชนก สนิทวงศ์. (2565). การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม: กรณีชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยสังคม*, 45(2), 96-116.

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socialresearchjournal/article/view/268771>

ชัยมงคล ศิริวารินทร์ และคณะ. (2563). ศึกษาศักยภาพ สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านดงบัง หมู่ 1 ตำบลหนองสระปลา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(1), 132-145. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/issue/view/16635>

ปริญญญา ภูจำปา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหัวนาคำ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

<https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2565/M131533/Phuchampa%20Patinya.pdf> ปรากฏพิพย์ ภักดีศิริ

ไพรวลัย. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะกา จังหวัดลำปาง. *ปริญญานิพนธ์สังคมสงเคราะห์-ศาสตรมหาบัณฑิต*, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5705037090_4994_4008.pdf

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พงษ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์, ฤาเดช เกิดวิชัย และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดแพร่. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1492-1505.

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/236834>

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2567). นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ด้วย Soft Power เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(4), 27-38.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/download/272908/183129/1125275>

พุทธศักดิ์ กำจร และวัชร เชียงกุล. (2568). กรอบแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์และพัฒนา*, 7(4),

117-205. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JMARD/article/download/275130/189111>

ภาวิณี มาตแมน และคณะ. (2567). การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์จากชุมชนในตำบลบางเล่า อำเภอกลองเชื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(10), 1390–1412. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/273452>

สุวิมล บัวทอง และปิยนุช พรประสิทธิ์ (2567). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 66-94.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (หน้า 8-54).

ภาษาอังกฤษ

Julie Beadle-Brown, Glynis Murphy, and Michele DiTerlizzi. (2009). Quality of Life for the Camberwell Cohort. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 24, 380-390.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-3148.2008.00473.x>

UNESCO. (1981). *Quality of Life: An Orientation to Population Education*. New York: UNESCO.

WHO. (1995). The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL): Position Paper from the World Health Organization. *Social Science & Medicine*, 41, 1403-1409.
[https://doi.org/10.1016/0277-9536\(95\)00112-K](https://doi.org/10.1016/0277-9536(95)00112-K)